

De KP-opleidingen zijn gestoeld op de vier pijlers van het beroep van de Klinisch Psycholoog: diagnostiek, behandeling, wetenschappelijk onderzoek en management.

Visie op opleiden in de KP-opleiding RINO Groep

Inleiding

Sinds 2006 is de Klinisch Psycholoog wettelijk erkend als specialisme van de gezondheidszorgpsychologie. De Klinisch Psycholoog is expert op het gebied van diagnostiek en behandeling van complexe problematiek. Als scientist-practitioner, tevens opgeleid in management, vervult de Klinisch Psycholoog vaak tal van (leidinggevende) functies in GGZ-instellingen. In de afgelopen 10 jaar heeft de Klinisch Psycholoog zich in hoog tempo duidelijk kunnen profileren en positioneren in het professionele veld.

De KP-opleidingen zijn gestoeld op de vier pijlers van het beroep van de Klinisch Psycholoog: diagnostiek, behandeling, wetenschappelijk onderzoek en management. In de regio's Utrecht en Leiden/Rotterdam is één gezamenlijk curriculum ontwikkeld, organisatorisch vormgegeven door de RINO groep Utrecht. Het curriculum bestrijkt 4 jaar en bestaat uit een cursorisch gedeelte (2 lesdagen per maand bij de RINO groep) en een praktisch gedeelte (ten minste 24 uur p.w. relevante werkzaamheden binnen een erkende praktijkopleidingsinstelling). De opleiding is competentiegericht en probleemgestuurd vormgegeven en vindt plaats binnen een nauw samenwerkingsverband van academie, opleidingsinstelling en de praktijk. Deze zaken zullen hieronder nader worden toegelicht.

Competentiegericht

De principes van het competentiegericht leren vormen het uitgangspunt van de KP-opleiding. De GZ-psycholoog in opleiding tot specialist (GIOS) leert bij uitstek door en in interactie met zijn omgeving. De rol van de opleider (alle personen die een rol hebben in het leerproces van de GIOS) is die van begeleider/coach; veel initiatief en verantwoordelijkheid voor het leerproces ligt bij de GIOS zelf. De GIOS stelt leerdoelen op, bereidt zich voor op onderwijsactiviteiten, brengt casuïstiek in en benut reflectie, supervisie en intervisie. Deze zelfsturing vindt plaats in overleg met de opleider aan de hand van documentatie in het portfolio. De GIOS leert van de beroepsgenoten en neemt geleidelijk het handelingsrepertoire (kennis, vaardigheden, houding, normen en waarden) van de beroepsgroep over. De uit te voeren werkzaamheden en verantwoordelijkheden verschuiven gedurende de opleiding van minder naar meer complex en de begeleiding wordt in de loop van de opleiding minder intensief. De GIOS wordt hierbij immer gestimuleerd tot kritische reflectie (wetenschappelijk, beroepsmatig en persoonlijk) op de eigen ervaringen en ontvangt regelmatig concrete feedback van opleiders op zijn of haar handelen. Het competentiegerichte onderwijs zorgt ervoor dat de deelnemers in de praktijk worden getoetst op zeven landelijk vastgestelde competentiegebieden, te weten psychologisch handelen, communicatie, samenwerking, kennis en wetenschap, maatschappelijk handelen, organisatie en professionaliteit. In de praktijk en in het cursorisch onderwijs worden deze competenties zowel ontwikkelingsgericht als selectief (voldoende/onvoldoende) getoetst.

In het cursorisch onderwijs participeren zij in een vaste studiegroep van ongeveer 16 GIOS, waar in voortdurende interactie met elkaar en de docenten het proces van verwerving van competenties en beroepsidentiteit van de klinisch psycholoog wordt doorlopen. In de diverse opleidingsonderdelen komen zaken aan bod die betrekking hebben op het beleid, de organisatie, de financiering en de uitvoering van de zorg binnen de GGZ op macro- (algemeen geldend voor Nederland), meso- (binnen de instelling en/of afdeling) en microniveau (de specifieke patiënt). GIOS leren actief problemen en/of vragen op deze niveaus te herkennen, te analyseren en aan te pakken en/of te beantwoorden. Peerfeedback speelt een belangrijke rol. Zo denken GIOS actief mee over de opzet en uitvoering van elkaars wetenschappelijk onderzoek en managementproject n.a.v. een relevante vraag/probleem uit de praktijk. Op het gebied van uitvoering van de zorg (diagnostiek en behandeling)

De principes van het competentiegericht en probleemgestuurd leren vormen het uitgangspunt van de KP-opleiding.

De GIOS wordt hierbij immer gestimuleerd tot kritische reflectie (wetenschappelijk, beroepsmatig en persoonlijk) op de eigen ervaringen.

ligt het accent in het begin van het cursorisch gedeelte op het verwerven van kennis en vaardigheden en de toepassing ervan op door GIOS ingebrachte casuïstiek. Gaandeweg de opleiding verschuift het accent naar kritisch wetenschappelijke, maatschappelijke en ethische reflectie op de zorg van complexe psychopathologie, waarbij GIOS meer en meer het cursorisch onderwijs zelf inrichten met presentaties, discussies, casuïstiekbespreekingen, etc. Het cursorisch en praktijkonderdeel van de opleiding sluiten hierin zo veel als mogelijk op elkaar aan.

Triade academie, opleidingsinstelling en praktijk

Een nauwe samenwerking tussen academie, opleidingsinstelling en praktijk staat centraal. De bestaande, hechte triade zorgt ons inziens voor kwalitatief hoogstaand onderwijs, met een sterk wetenschappelijk gehalte en maatschappelijk/klinisch relevante thema's. Als scientist-practitioner wordt de GIOS voortdurend getraind om de uitkomsten van wetenschappelijk onderzoek te vertalen naar de werkvloer en om implementatie van evidence-based handelen te bevorderen. Als beleidsmaker van de toekomst zal de GIOS ook een centrale rol gaan spelen in de vertaling van maatschappelijke eisen naar kwalitatief hoogstaande zorg.

Het streven is in het cursorisch onderwijs steeds een gelijkwaardige verdeling te hanteren van docenten afkomstig uit de academie en de praktijk. Docenten van de academie zijn veelal UHD's en hoogleraren klinische psychologie (vooral Experimentele Psychopathologie). Docenten uit de praktijk zijn doorgaans als supervisor aangesloten bij één of meer specialistische psychotherapieverenigingen en vaak ook gepromoveerd. De RINO Groep te organiseert jaarlijks voor praktijkopleiders, werkbegeleiders en supervisoren een drukbezocht congres waarin lezingen en workshops over actuele thema's in praktijk en onderzoek worden aangeboden. Daarnaast organiseert de RINO Groep trainingen voor (beginnende) praktijkopleiders en didactische scholingen voor docenten.

In januari 2017 is de eerste Topklas gestart; excellente psychologie en pedagogiekstudenten volgen een zesjarig traject waarin de opleiding tot GZ en aansluitend KP of KNP wordt gecombineerd met een promotietraject. De academie, opleidingsinstelling en praktijkinstelling committeren zich hierdoor aan een excellente kandidaat. Het lijkt wenselijk voor de toekomst overleg te

Gaandeweg de opleiding verschuift het accent naar kritisch wetenschappelijke, maatschappelijke en ethische reflectie op de zorg van complexe psychopathologie.

formaliseren waarin verdere concrete samenwerking kan worden uitgewerkt, bijvoorbeeld op het gebied van wetenschappelijk onderzoek (onderzoeksprojecten voor GIOS) of trajecten voor gepromoveerde onderzoekers met klinische ervaring en ambities.

Nabije toekomst: probleemgestuurd leren, personalized education en e-learning

Door de grote technologische ontwikkelingen cumuleert kennis in hoog tempo. Dit heeft implicaties voor het onderwijs aan GIOS. Het is niet langer zinvol te streven naar de opleiding van een specialist-generalist, aangezien het vrijwel ondoenlijk is geworden om van diverse probleemvelden op specialistisch niveau kennis en kunde te verwerven. Het wordt daarom relevant GIOS een heuristiek aan te reiken, waarin probleemgestuurd denken en handelen voorop staan.

Daarnaast hebben GIOS vaak zeer ruime werk- en opleidingservaring voordat zij aan de opleiding beginnen. In plaats van het aanbieden van een vast opleidingspakket is het wenselijk het onderwijs (zowel cursorisch als in de praktijk) zodanig in te richten dat dit meer gericht is op de persoonlijke leerdoelen van de GIOS en het specifieke specialismegebied waarin hij/zij handelt (ouderenzorg, forensische zorg, klinische zorg aan een bepaald spectrum van psychopathologie, etc.). Het onderwijs zal daardoor steeds meer vraag- en probleemgestuurd worden. Ook zullen delen van het opleidingspakket via e-learning worden aangeboden, waarbij vooral interactieve applicaties worden ingezet.

Het is de taak van de hoofdopleiders om het overzicht te houden over relevante ontwikkelingen voor het werkveld van de GGZ, zoals transities in de organisatie van de zorg, toenemende aandacht voor patiënten participatie, internationalisering, sociale media toepassingen, enzovoort. Keuzes voor het curriculum zullen steeds genomen worden op basis van dit overzicht.

Het wordt daarom relevant GIOS een heuristiek aan te reiken, waarin probleemgestuurd denken en handelen voorop staan.

Marleen Rijkeboer en Maartje Schoorl
Januari 2017